

Ἡ Κυριακή

τοῦ "Θεοφάνους Βήματος"

Ἀθῆναι

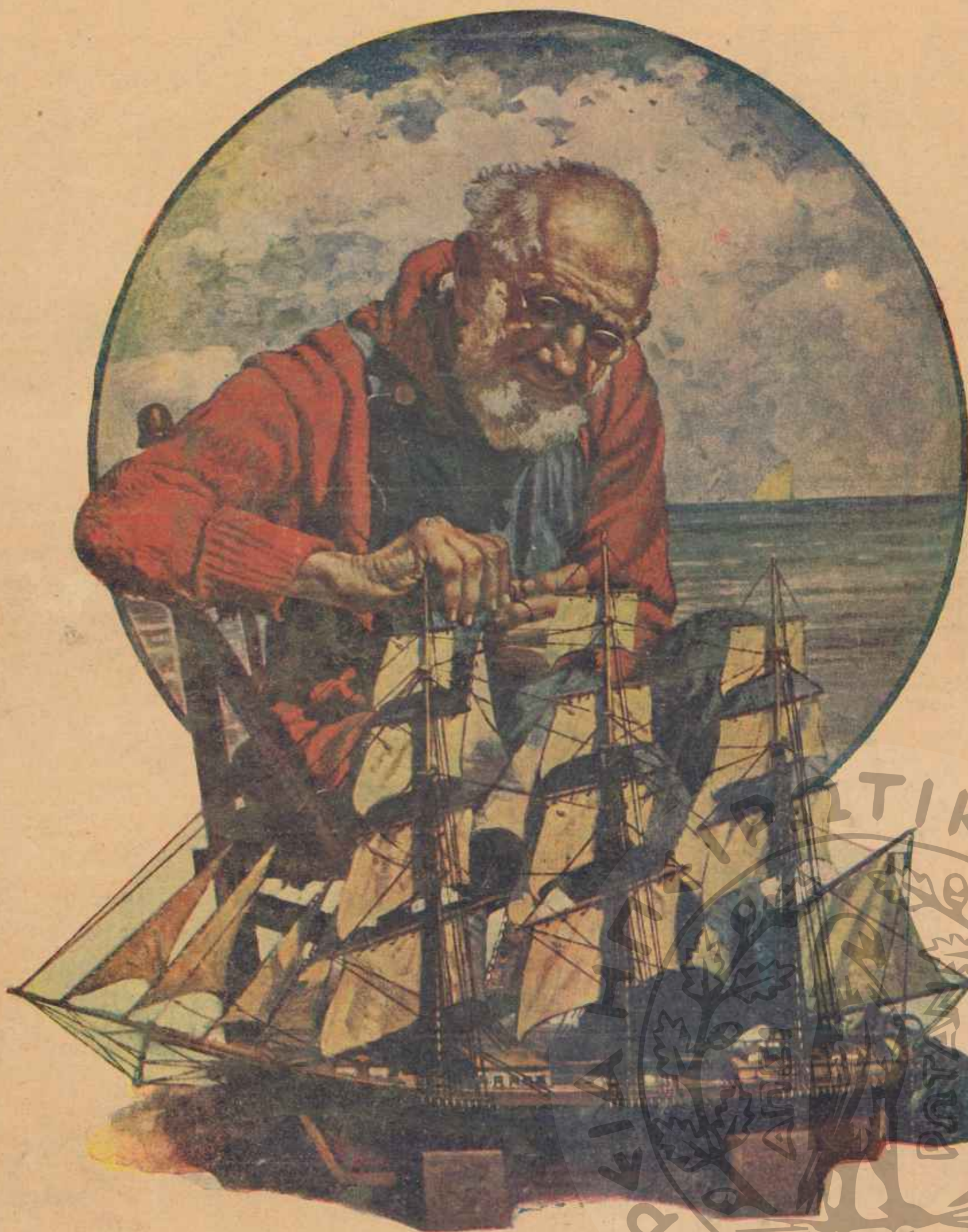
6

Νοεμβρίου 1927

Διευθυντής

Κ. Ἀδάνατος

Ἔτος Α' — Ἀριθ. 48

Ὁ ἀσώμαχος ναυτικός

DAI CHU

ΟΙ ΕΥΡΩΠΑΙΟΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗΝ

Ποτὶ ἄλλοτε δὲν εἶχε ἑλκεῖται ἡ Ἀμερικὴ ἀπὸ τέτοιο βαθμοῦ τοὺς εὐρωπαϊκοὺς καλλιτέχντας, ὅσον σήμερα. Αἱ ἠνωμένα Πολιτεῖαι ἰδίως κοιτεῖσιν νὰ γίνουν, ἀπὸ ἀπόψεως καλλιτεχνικῆς κινήσεως, τὸ μεγαλύτερον, μαζί μὲ τὸ Παρίσι καὶ μὲ μερικάς γεωγραφικὰς καὶ βιολογικὰς πόλεις, κέντρον τοῦ κόσμου. Ἐκτός ἀπὸ τοὺς ἡθοποιοὺς τοῦ κινηματογράφου, ποὶ αὐτοὶ κατὰ κανόνα πλέον, μόλις γίνοντι διάσημοι εἰς τὴν Ἑυρώπην, προσλαμβάνονται διὰ μακρὰς χρονικὰς περιόδους, εἰς διαφόρους ἀμερικανικοὺς οἴκους, καὶ ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἡθοποιοὺς τοῦ θεάτρου, ποὶ καὶ αὐτοὶ κάνουν τακτικὰ καίτοι μεγάλας περιουσίας εἰς τὴν Ἀμερικὴν, καὶ ὅ,τι ἄλλο κολλήτερον ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ σήμερα ἡ Ἑυρώπη σὺν ὁμαρίᾳ τῆς τέχνης· ζωγράφοι, μουσικοὶ, ἀοιδοὶ, γλύπται, εἰνε ἀδύνατον, ὅταν φρενικὰ ἔχουν κάποιο ὄνομα, νὰ μὴν κληθοῦν διὰ τὰ τραγανθήσουν, ἔάν εἴνα ἀοιδοὶ, διὰ νὰ ἐκτελέσουν ἢν εἴνε μουσικοὶ, ἢ διὰ νὰ ἐκθέσουν, ἔάν εἴνε ζωγράφοι καὶ γλύπται, ἔργα των, εἰς Ἀμερικὴν. Ἀλλὰ καὶ οἱ λογοτέχνη δὲν ὑστεροῦν εἰς τὸν ὁρμόν αὐτὸν πρὸς τὴν Ἀμερικὴν, καθὼς ὀνομάσθη ἡ ἀδρόα πρὸς τὸν νέον κόσμον μεταναστευτικῇ σχεδὸν κινήσει των τελευταίων ἐτών. Καὶ αὐτοὶ καλοῦνται διὰ νὰ κάνουν διαλέξεις ἢ, ἢν εἴνε θεατρικοὶ συγγραφεῖς, διὰ νὰ παρακολουθήσων τὴν παραστάσιν των ἔργων των, χωρὶς νὰ ὑπολογίσωμε καὶ τὴν πληθύνον τῶν εὐρωπαϊκῶν λογοτεχνικῶν ἔργων τὰ ὁποῖα καθ' ἡμετέρας μεταφράζονται εἰς τὴν Ἀμερικὴν, καὶ ἰδίως, κινηματογραφοῦνται. Τὸ φαινόμενον αὐτὸ τὸ ὅποτον ὀρεῖται εἰς τὴν χρονικὴν παντοδυναμίαν τῆς Ἀμερικῆς, ἐξακολούθη ἤδη, σὺν τῷ ἐπόμενον, ὀνομασθὲν ἀπὸ πολλοὺς κριτικούς καὶ καλλιτέχντας εὐρωπαϊκοὺς, οἱ ὁποῖοι τὸ θεωροῦν, ὅτι ἀδίκως ἰσως, ἐπικινδύνον διὰ τὴν εὐρωπαϊκὴν τέχνην, ἀλλὰ τὰ σχόλια καὶ αἱ διαμαρτυρίαι δὲν ἔπρεαν κατένα ἀποτέλεσμα, καὶ οἱ εὐρωπαῖοι καλλιτέχται ἐξακολοῦθοῦν εἰτε νὰ πηγαίνουν εἰτε νὰ στέλλουν ἔργα των εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Εἴσι καὶ αὐτὰς γίνονται εἰς τὰς ἠνωμένας Πολιτεῖας, μία μεγάλῃ ἐκθέσει ἔργων τοῦ διασημοῦ καταλαροῦ γλύπτου, Ἐρνσττέζ. Ἡ ἔκθεσις αὕτῃ προεκάλεσε ὅλους ἐξαορτικοὺς σχόλια, ἰδίως εἰς τὸν ἀμερικανικόν, ἡμερολόγιον καὶ περιοδικόν τύπον, διότι ὁ Ἐρνσττέζ θεωρεῖται ὅσως ἀπὸ τοὺς καλλιτέρους καὶ πλέον ἰδιοορθοῦς σημερινούς γλύπτας.

Αὐτὸν ἐκδίδει πρῶτον φράσας ἔργα του εἰς τὴν Ἀμερικήν, ὁ Ἑφρατίμ. Ἐξέδωκε καὶ ἄλλοτε πρὸ ἐτῶν ὅσοι μάλιστα ἔκανε ἐξαιρετικὴν ἐντέλῃναι τὰ τρομερὰ βάρος τῶν ἔργων του διὰ τὸ ὅπου τὸν ἐξάρθρωσαν νοστιμώτατα πράγματα. Ἐγάρθῃ αἰφνης, μεταθῶ ἄλλον, μὲ ὅσον χιονομορμίστης ὑπερβολῆς βέβαια, ὅτι ἔνα βαρὺν διόκληρον μόλις χωροῦσθαι τὰ ἔργα του, καὶ ὅτι ἐξῆλθον ἑκατοντάδες τόνοι, ὅσον σχεδὸν καὶ ἓνα βουνό. Καὶ δὲν ἐξῆλθον μὲν ὅσοι ἓνα βουνό, τὰ ἔργα τοῦ Ἑφρατίμ, ἀσφαλῶς ὅμως τὸ βάρος των ἦτο πολὺν μεγάλον, διότι ὅλα τὰ ἔργα τοῦ ἰδιορρυθμιστάτου αὐτοῦ γλύπτον ἐντε παλαιά ἀπ' εὐθείας αἱ βαρύνοντες πέτρες, καὶ κυρίως αἱ γρανίτην.

Ὅχι ἀγώτερόν ἰδοῦσθαι αὐτὸν τὸν ἴδιον εἶναι καὶ ἡ παι-
διοδρομία τοῦ Ἑβραίου. Ὁ παγκόσμιον φήμης καλλι-
τέχνης αὐτὸς δὲν ἦτο ἀνέκαθεν γλύπτης. ἀλλ' ἐξαγμάτισεν
πρῶτον, ἐπὶ ἀρετὰ ἐν . . . βοσκός. Καὶ καθόλου ἀπιδανόν
δὲν δὲν ἐξολοκώτο κάποιον φιλότεχνον, ὁ οὐτως περαστικὸς
ἀπὸ τοῦ ζωοῦ τοῦ Ἑβραίου, εἶδε κάποιον ἔργον—ἐν τῇ Χρ-
στίᾳ—ποῦ εἶχε σκαλοῖσι μὲ ἐτελῶς πρωτόγνωτον, φυσικὰ,
τρόπον, στήν πίττα, τὸ βοσκοποῦν. Τὸ ἔργον αὐτὸ τοῦ ἔκα-
νε μὲν ἐνέπνοια, δευτεράνθη τοῦ ἐξαγωγικοῦ τάλαντον τοῦ
ἐτελῶς ἀνορθώτον καὶ αὐτοσχεδίον γλύπτην, τὸν παρεκί-
νησεν νὰ ἐπιδόθῃ εἰς τὴν τέχνην καὶ τὸν ἐβγαλε εἰς τὸν δο-
μον ποῦ τὸν ὠδήγησεν εἰς τὴν σημερινὴν τὸν δόξα. Τὸ πρῶ-
τον ἔργον εἶναι οὐ καὶ ἄλλος πειρήματος γλύπτης τῆς ἐποχῆς μας,
ὁ σέρβος Μέιτροβιτς, κατὰ τὸν ἴδιον μέγιστον τρόπον ἐκχρ-
στὸν σιδήδον του. Ἦτο καὶ ἐκεῖνος βοσκός, μὲν φησὶται, ἢ
καὶ παρόμοιον, πράγμα τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει ὅτι δὲν ἰσχυ-
ρεῖ, ὅσην κοινὴς πιστεύεται, ἀπόστασις μεταξὺ τῆς τέχνης
τῶν ποιμένων καὶ τῶν γλυπτῶν!

Ὁ Ἐναντιὸς δὲν ἐποίησεν οὐτε εἰς πολιτεχνία οὐτε εἰς ἀκαδημία· εἶπε ἕνας καλλιτέχνης αὐτοδίδακτος, ὁ ὁποῖος ἤρκεσθαι νὰ καλλιπρήσῃ, ὥπως αἰεὶς ἡδονῇ, τὰ μεγάλα φυσικὰ καλλιτεχνικά του χαρίσματα. Εἰς τὴν πειρὰ του δὲν ἔπαυε ποτὲ καὶ χρόν διότι ἡ ψυχὴ του ἐδιψοῦσε ἐξουτέ- ρους καλλιτεχνικοὺς ὁρίζοντας, διεθνή καλλιτεχνικὰ κέντρα. Ἐτοίμην ἡγορῶν νὰ μεταβῇ καὶ νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς τὰ με- γαλύνοντα καλλιτεχνικὰ κέντρα τοῦ κόσμου, τὰ Πρωτο-

Ἀκαταπόνητος εἶναι τὴν ἔργασίαν καὶ δημιουργικότητα
συγχρόνως, ἀπερσώμενος ὁλόκληρα εἰς τὴν τέχνην τὸν ἴδιον
ὥστε νὰ διᾶγῃ, εἰς τὴν περισπούδαστον γαυδίῃν ἀπὸ πειρασμοῦ
πόλλιν καὶ ὡς σήμα ἀκόμη ἔσται δόξα καὶ χοῦμα τοῦ κα-
λοῖσι τοῦ εὐκόλως προσεῖν καὶ ἡδονὴν, ζωὴν σφαιρὴν ἀσκη-
τικὴν, ἰδίως ὅμως φησὶ μεγαλῶσαι καὶ ἐκτενέσαι γλύπτει,
ὁ Ἐφραίμ· τοῖν πλῆθους καθ' ὅσον καὶ ἐκτενέσαι γλύπτει,
παροιστοῦς καλλιτεχνικοῦς κύκλους καὶ ὡς ἀποκομὴν ψήμην
παγκόσμιον. Ἰδίως θαυμάζεται ὡς γλύπτει ζωὴν, τὰ ὅποια
ἄλλωστε εἶναι καὶ ἡ εὐδικατῆς τὸν. Πολλὰ ἀπὸ τὰ ἔργα του
εἶναι πρᾶγματι θαυσιότατα καὶ περικοτότατα. Ἐκεῖ κἀκεῖ
καθιστομένα, γκωμῶν ἀπὸ ἡρώων μεγαλῶν, ὡς καὶ οἱ

καί τὸ μονασικὸ γλυστερὸ καὶ φενγαλιὸ στὶς καμπύλες τῶν ἀντιλόπτες ποὺ ἔχουν μιὰν ἀφθαστὴ, σχεδὸν γυναικεῖα, λίσ, χάρι, καὶ ποὺ θυμίζουν τὰ ἄλογα τῆς Αἰκατερίνης τῆς Μπαγλὴς διὰ τὰ ὅποια ἔγραψε ὁ Prince de Ligne ὅτι τὸ μετὰ τὴν δόγμα τῶν ἐντε λείο, σὰν γυναικεῖο, καὶ διάφορα ἄλλα ζωὰ τὰ ὅποια κáιμονον ἐντίπνοι μετὴν παρὰξένην καὶ ἔξωτικὴν ἔκφρασί των. Ὁ Ἑρναντέζ στὸ ζήτημα τῆς τεχνουργίας τοῦ ὑπὸ τῆς βέλαια καὶ τὸς ἐπιδράσεις τῶν συγχρόνων καλλιτεχνικῶν τάσεων, φαίνεται ὅμως ὅτι ἰδίως ἡ φύσις τοῦ τὸν ὀφείλει πρὸς τὰς τὰς τέχνας τῶν ἀνατολικῶν λαῶν, καὶ κυρίως τῶν αἰγυπτίων καὶ ἀσσυρίων. Ἡ τέχνη τῶν τοῦλάχιστον παρουσιάζει μεγάλες συγγένειες, βαθεῖς ἀναλογίες μετὴν αἰγυπτίῳ-ἀσσυριακῇ τέχνῃ, τὴν ὁποῖαν ἄλλωστε καὶ μόνην θαυμάζει. Τὰ ζωὰ ποὺ κατασκευάζει ἔχουν ὅλο τὸ μυστήριον καὶ τὴν ἱερατικότητα τῆς τῆς ἔκφρασις, τῶν ὁμοίας φημιος αἰγυπτιακῶν καὶ ἀσσυριακῶν ἔργων. Μποροῖ δὲ πῇ κανεῖς ὅτι κατανόησιν τὰ μὴ εἶναι πᾶς ζωὰ, ἀλλὰ ἄγνωστες καὶ μυστηριώδεις ψυχὲς περιβεβλημέναι σωματικὰ ζωῶν.

Ὁ Ιερατικός αὐτός χαρακτῆρ τῶν ἔργων του εἶναι ἡ μεγαλειότης ἰδιοπροθυμίας τῆς τέχνης τοῦ Ἑλληνιᾶ, μὴς τέχνης

Βασιλικὸς ἀετὸς σμιλευθεὶς ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ φυσικοῦ εἰς μαύρην πέτρα ἀπὸ τὸν καταλανὸν γλύπτην Ἑρνάντεζ.

[illegible]

Ὁ Ἑβραῖος ὡς γλύπτης ζωῶν εἶνε υποχρεωμένος τὸ
ἀ μελετῇ ἀδιακόπως καὶ εἴποι καὶ ἀνάγκη τὸ πληροῦναι
καθημερινῶς. Δὲν τὸ κάμνει ὁμοῦ ἀπὸ καλλιτεχνικῆν μόνον

ἀνάγκη ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀγάπης πρὸς τὴ ζωά. "Ὅπως ὁ μεγάλος ἱστορικός Μισσέ δὲ ὁποῖος ἀνέγραψε τὴ ζωά «κατωτέρως μας ἀδελφοῦς» καὶ τόσο ἄλλοι συγγραφεῖς καὶ καλλιτέχναι, ἔτσι καὶ ὁ Ἑρναντέζ ἀισθάνεται ἀπείραστον σιορρήν, ἀπευχόμενον συμπάθειαν πρὸς τὴ ζωά. Πολλὲς ὥστε τῆς ἡμέρας του τίς περνᾷ εἰς τὸν ζωολογικὸν κήπον τῶν Παρισίων ὅπου παρακολοῦνθαι τὴν ζωὴν τῶν ζώων, τὴ μελετᾷ εἰς ὅας τὰς στάσεις καὶ τὰς κινήσεις των, προσπαθεῖ νὰ διαβάσῃ, μέσα ἀπὸ τὰς ποικίλας ἐκφράσεις των, τὰ ἀισθήματα καὶ τὰ σκευαστήματα των, τὴν μετὰφυσικὴν καὶ αἰνιγματικὴν των ψυχὴν. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ προσπάθειά του αὐτὴ νὰ ἐρευγῇ εἰς διονερὲς φιλικωτέρας σχέσεις μὲ τὴ ζωά δὲν εἶνε ἀπηλλαγμένη κινδύνων, δεδομένου ὅτι οἱ «κατωτέροι ἀδελφοί» τοὺς ὁποῖους συγχρότερα . . . σταντιστοῦνται δὲν εἶνε ἀνιδόλεις καὶ φῶκες μόνον, ἀλλὰ καὶ λέοντες καὶ τίγρεις καὶ διάφορα ἄλλα ἄγρια ζῶα. Τόσα πολλὰ μελετᾷ τὴ ζωά ὁ Ἑρναντέζ ὥστε τὸ πᾶν ἐργαστήριόν του καταπνίγει νὰ εἶνε ὁ ζωολογικὸς κήπος. Ἐκεῖ τὸν βλέπουν καθημερινῶς σχεδὸν οἱ Παρινοὶ περιπατοῦντα τοποθετημένον ἐμπρὸς στὰ κλουβία τῶν ἀκονιστῶν μοντέλων του, νὰ κατηγοράζεται ἔνα κομμάτι πέτρας, προσπαθῶν ν' ἀποτυπώσῃ στὴν ἀμνηχὴν ἔλξη σου τὸ δυνατόν ζωτανιώτερον τὴν ἐκφράσι τῶν ζώων.

«Εἶπε μία ἑξαετία ἐπίνομος, γράφει ἔτος ἀμειψικανόνος
χρητικῶς, καὶ ἀπαυτὴ μεγίστην πνευματικὴν συγκέντρωσιν ἡ
προσπάθεια αὐτῆ τοῦ καταλαροῦ γένειον καὶ συλλήψῃ διὰ
μέσον τῶν κινήσεων καὶ τῆς ἐκφράσεως τῶν ζωῶν, τὸν χῆ-
ριον χαρακίθηα τῶν καὶ τὰς μετὰς τῶν καὶ ὅτι πλέον ἰδι-
αιτέρον παρουσιάζουν. Αὐτὸ αὐτὸ καὶ προσερεῖ κατάλληλῃ ἡ
πληθὺς τῶν ἑσόντων καὶ ὅποια κατωρθώσῃ εἰς ὅλ' αὐτὸ σχετι-
κῶς ἔξη τὰ δημιοπορήσῃ».

Ὁ Ἑρμαντζὺ δὲ μεταγίγνεται μόνον ὡς ὕλη των ἔργων του τὸν γρανίτην ἀλλὰ καὶ τὸ μάγμαρον καὶ τὸ ξύλον (τὸν ἔβανον). Τὸ δεύτερον ἔργον ποὺ κατασκευάσει, μία Πα-
ραγία, ἦτο αὐτὸ ξύλον, ὅπως ἐπίσης μεταξὺ τῶν μεταγιν-
εσθῶν ἔργων του, αὐτὸ ξύλον ἦτο καὶ μία θανατοῦσα γυνὴ
καὶ γονατιστὴν γυναικίαν φηγομένη τὴν ὅποιαν ἔζητοσε τὸ
1921. Στ' ἔβανον ἐπίσης ἔχει κατασκευάσει καὶ ἕνα ἄλλο λε-
πίταιον ἔργο του, μὴ θηλυκὴ καγγυροῦ, μὲ τὸ παιδί της.
Τὸ καγγυροῦ εἶνε ὡς γνωστόν ἀπὸ τ' ἀσχημοσύνα ζῶσα καὶ
θωασὶς ὁ Ἑρμαντζὺ καταφύγωνος καὶ τὸ κάρη σκεδὸν ὥρατος τόση
εἶνε ἡ κομπάρησιν τῶν γυναικῶν καὶ ἡ ἀβελὴ καμπιλότης τῶν
ὀγκῶν τοῦ σώματος καὶ τίς τις ἀσπίς τὸ ἀπερύπνητον καὶ τὸ ξύλον

Ἡ τὰ γλυπτικά ἔργα τῶν Ἑρμανίδων εἴλω διαγορηταὶ καὶ τὰ ἐξῆς ἀνεκδότα : Κάποιι ποιὶ ἐγίνετο ἐπιδερσθῶσι τῶν παρισίων δρόμων, οἱ ὅποιοι εἶνε σισωμένοι, ὥς γνωστοῖν, μὲ ξύλο, δ' Ἑρμανίδ' . . . ἔχλεγε μετὰ κομμάτια ἀπὸ τοῦ ξύλου ὁδοστρώμα καὶ κατεκεύασε μὲ αὐτὸ ἡλικιώτατα μικροῦ ἔργα τὰ ὅποια ἔχασον στοὺς φίλους τοῦ : Ἄλλοι κλέβουν τὰ ξύλινα ὁδοστρώματα γὰρ καὶ τὰ μεταχειρισθῶν ὥς καύσιμον ὄλη. Ὁ Ἑρμανίδς τὰ ἐχρησιμοποίησε πολλὰ καλύτερα ἀπὸ κατεκεύασε μὲ αὐτὰ ἔργα τέχνης. Ἐτοί καὶ ἂν συνελιμάντο δὲν θὰ ἐτιμωρεῖτο ἴσως, ἂν οἱ δικασταὶ τοῦ ἥσαν ἄρετῃ αἰσθητικῶς καλλιγραφητοὶ ὥστε τὰ συγχέουσαν εἰς αὐτὸ παράπτωμα τὸ ὅποτον εἶχε γίνε χάριν τῆς τέχνης.

[illegible]